

Vredništvo:
na Travniku št. 277. l. nadst. (one
strbi tedi za raspodijanje lista).

Prjemaje se na plačilo vsakoršna
oznanila tedi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako nalogo vrste 5
sold., če se oznanila samo enkrat na-
tisoč, če dvakrat, 8 sold., če trikrat,
10 s. v. n. — Povrh tega še vsak
krat 50 s. za štampelj.

V Gorici, v petek, 3. septembra 1869.

DOMOVINA.

TEČAJ III.

L. 35 in 36.

Izhaja vsak petek.

Večja po polti pošiljana na celo leto
3 gold., na pol leta 1 gold. 50 s., na
četrt leta 80 s. Kdor semel po-
dijti, plača na celo leto samo 75 s.
s., na 1/2 l. 50 s., na četrt l. 30 s.
Naredilna plama in reklamacije naj
se pošiljajo vredništva.
Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici K. Šehar-Jevič na Travniku
za po 5 soldov.

Deželni zbori.

Sejna doba deželnih zborov trka na zaprta vrata
deželnih hiš oislajtanskih kraljevin in dežel. Kaj nam
letojnje zborovanje prinese, kdo more to voditi?

Vladi—pravijo—je le državni zbor pravi sindok
—ljubček, deželni zbori so jej pastorki. Drugi spet tr-
dijo, da se vlada deželnih zborov zlasti večih dežel,
českega, ko bi se Čehi zborovanja vdeleževali, galškega
in še drugih boji, ima jih za proti sebi obrnjeno topo-
ve-štrkljajo ali drhtuljo. Za to da napoved sejne dobe,
dokler more, odlaga. Lotos je to čudno, da so raznih
dežel zbori na različne dni sklicani; zaradi tega se je
nekterim brž vsilil sum, da je ministerstvo to navlašč
tako storilo, češ, da se ne bodo moglo iz teh trdnjav
in trdnjavic raznih narodnosti proti Dunaju streljati,
da se ne bodo moglo v teh po večem opozicijskih tabo-
rih h kratu in kakor po dogovorjenem načrtu drhtulje
podžgati. V napovedi začetka zborovanja ne moremo
mi zapaziti takega namena, kakoršen se vladi podtika,
kajti ministerstvo je deželne odbore vprašalo, za kedar
da želé, da bi se zbor pričel. Naš goriški n. pr. je
odgovoril, da 18. sept. Da se ni vlada tega dneva
držala, ampak za na 22. t. m. zbor sklicala, prihaja
brž ko ne od tod, ker sta bila una dva primorska zbo-
ra kak drugi dan nasvetovala. Naj si je pa imela vlada
kakoršen si bodi namen pri tem, da je začetku zborov
razne dni odložila, opravičen je sum gledé druge okol-
nosti, to, namreč, da ja v omenjenem vprašanji zaradi
pričetka zborovanja že tudi konec napovedala, nepre-
stopni rok 6 tednov odkazala.

Ta čas komaj zadostuje za rešenje domačih na-
vadnih opravil in ne dopušča skor razpravljanja koli-
kaj važnih novih predlogov, prihajajočih od dež. odbo-
ra ali posamnih zbornikov—in koliko ni takih nasvetov
treba!—Tom manj je mogoče kaj resnično važnega,
bodisi na duševno ali materialno blagostanje dežele
merečega, dognati, ker se vstavlja takim predlogom

ali temeljitomu njih obravnavanju predlogi vladni,
kterim gre po postavi predstvo. In tu si ne moremo kaj,
da ne bi ponudili v. vladi na prevdarek nekaj, kar je
tudi krivo, da se veliko časa med zborovanjem potratf.
Ima namreč ministerstvo navado, da izroči svoje pred-
loge še le tisti dan, ko se zbor prične ali pa še po-
zueje, in si cer tudi tako predloge, ki so bili že davno
poprej izdelani. Kaj je nasledok temu? Da se morajo
ti predlogi v odsékih kot nekaj očlo novoga in znabiti
nepričakovanega obravnavati. Tu pa je dvoje mogoče:
ali da se obravnavanje v odsékih proved na dolgo v-
leče, in torej drugim rečem čas krade; ali, da se stvar
v naglici in torej površno obravná, in ravno tako tudi
potle v polni seji. To je tem neprilicnejše, če gre za
kako postavo. Kedar se začne v sili obravnana in po-
trjena postava izvrševati, pokaže se večkrat, kako po-
manjkljiva in šepasta je. Kaj bi bilo torej, ko bi vla-
da svoje, posebno važnejše in bistvene predloge že
vsaj on mesec ali 14 dni pred začetkom sejevanja n.
pr. koj takrat, kedar se cesarski sklicavni patent raz-
glasi, deželnomu odboru ali predsedništvu njegovemu
poslala, da bi poslanci privatno zvedeli, kaj bodo ime-
li obravnavati. Tako bi lahko dotične načrte sami pri
sebi že pred zborovanjem temeljito pretehtali; potem bi
šlo v odsékih vse hitroje od rok: vsak bi lahko govo-
ril in nasvete stavlil s popolnim poznanjem reči. To je
zlasti v našem malom Goriškem zboru sitno, da poslan-
ci še le zadnji hip načrte vladnih predlogov dobé, ker
so moogi zborniki v več ko enem odséku in 4-še v
deželnom zboru. Zdaj je seja tu, zdaj seja tam; pluri-
bus intentus, minor ad singula sensus. Ker gre z od-
sokovskim delovanjem počasi, so tudi javne seje po
redkem, po 1—2 na teden. Občinstvo, ki o delovanji
v odsékih malo a li nič ne ve in razume, se jezi, češ,
da poslanci nič ne delajo, vendar pa dnino dobivajo.
Vsem naštetim neprilicnostim bi se prišlo v okom, ko
bi dobili poslanci predloge poprej v roke, pa ne le

Podlistek.

Barbana.

Sp. Jos. Furlani.

Kaj dela nek' labud tam na otoki?
V lagunah zmed zelenja vzdiga glavo;
Al' daja morda potnikom postavo,
Kod veslat' jim po morskem je zatoki?

Kar vidiš, ni labud v zelenej loki:
Kraljica si otoško to planjavo
Izbrala je, da v cerkvi milost pravo
Deli tam vsem, ki pribeže k Njej v stoki.

Z zaupom toraj Lahí in Slovenci
Hité tje v čolnih Njej spovaje pesni,
Prosit za blagor dušni in telesni.

Marija! tukaj so še naši venci;
O sprejmi jih! podvizaj, tolažnica!
Obrisat nam, ko mati, solzna lica.

Domovinske budile.

Sp. Josip Trnogorski

Zbudi, zbudi se, Sloven'ja,
Naša mamica!
Skor obhajaj dan vstajenja
Ko daničica.

V krpah pa nikar ne vsitati,
Kakor siromak!
Cel plajšč se ti mora dati,
Kraljev' mu enak.

Brž razdrobi si okove,
Ki te stiskajo!

Brž objemi vse sinove,
Ki te čakajo!

Ko nevesta si pripléti
Bele rožice!
Vsi, ko ogonj za-te vneti,
Damo ti srcé.

Dok na svetu tu živimo,
Vedno tvoji smo,
Če bo treba, vse zgubimo,
Da te obranimo.

Vstani, draga, ne odlašaj,
Hajdi z nami v boj!
Štoteri sad ti koj prinašaj
Čvrsti tvoj razvoj! — —

Glej, Sloven'ja enako zori
Mane si oči,
Kakor po nevihti gori
Čelo a' jej vedri.

Soča, Sava ino Drava
Bolj in bolj šumé,
Vsaka njih bučé spoznava,
Da so si sestré.

Dremala si, domovina,
Mnogoleten čas
Zdaj dolina in planina
Vpije ti na glas:

Živi, živi vsa Sloven'ja
Živi na ves vek!
Slavna bodi brez trpljenja
Ves prihodnji tek!

vladine, temuž tudi deželno-odborove, če so važni in če gro misliti, da utegne biti njih razpravljanje zamudno. Saj diplomatske skrivnosti menda vendar niso ni vladini, ni odborovi predlogi.

To, kar smo do ta zastran vladinih predlogov rekli, volja o navadnejših, kakor smo jih imeli teh let, o takih, ki so posledki državno-zborovih razprav, ali osnovnih državnih postav. Kaj pa, ko bi prišlo kaj mastnejšega, kaj državno-pravnega, kaj v bistvo deželne ustave segajočega? „Volksfreund“ je prinesel ni davno vest, da se pripravljajo pri ministertvu neki predlogi zadevajoči razširjenje deželne autonomije. Iz razpravljanja tacihih zadev se zna Bog vo kaj izcimiti, kar zahteva čas in resno premišljevanje. Tedaj pošljite predlogo za časa.

Ovinek v politiki avstrijskih Srbov.

Pod tem naslovom je prinesel poslednji list Dunajskega tednika „Der Osten“ zanimiva razodanja iz peresa—kakor pravi—neke visoke osebe. Kratki posnetek iz tega spisa je ta-le:

Akoravno je bil srbski narod v letih 1848 in 1849 naj boljše svoje moči za rešenje Avstrije napol, zadela ga je vendar po zmaganji puntarskih Madjarov, enaka osoda, kakor zmaganca (puntarje); nič se jim ni priznalo ni zgodovinskih ni narodnih pravic; ravnalo se je z njimi, kakor na Ogerskem sploh. To je Srbe razkačilo; razveselili so se z Madjari vred, ko je začel čez 10 let sovraženi sistem padati.

Ko so se začele (po letu 1860) reči na Ogerskem sprovačati, napravila se je stranka srbskih rodoljubov, kterim je bilo gealo: *stan reči, kakoršen je ravno bil, sprejeti, vzeti si ga za stalniče nadaljnega političkega delovanja in neprenehana na to meriti, da bi kolikor bi bilo la moč praktičnega dobička iz njega izvlekl.* *) Prišel je čas, ko se je bilo treba določno vstopiti, Srbi so se mogli odločiti, s kom in s čem bi imeli dosecati cilj, ki so si ga bili postavili; cilj njih je bil: po eni strani rešenje *krščansko-slovenskih ljudstev izpod turškega jarma*, po drugi strani, *osnovanje samostalnega srbskega kraljestva.*

Na ta cilj mercčim ste se jim kazale dve poti: ali nasloniti se na idejo *skupne avstrijske države* in pod varstvom močne središčne vlade iskati zavetja in branbe proti namerjanju madjarskega nadgospodovanja, ali *dualistični princip sprejeti*, se z Madjari porazumeti in z njimi mir skleniti.

Prva pot je bila nemogoča, ker se je ideja skupne države na vporu Madjarov zoper njo razbila; tem manj je bilo na to misliti po vojski l. 1866.

Ni ostalo tedaj družega, nego porazumeti se z Madjari, in to že iz zemljepisnih in gospodarstvenih ozirov.

Mislili so si srbski rodoljubi, da so se po skušnjah poslednjih 20 let tudi Madjari zmodrili, da ne zabredejo več v pregrehe njih državnikov od l. 1848, mislili so, da Madjari ne bodo več tako posilni in izključljivi, kakor v zboru l. 1847.

O prvem zaupljivem pogajanji se je res kazalo, kakor da bi bili Madjari Srbom dobri. Možje, ki imajo danas krmilo v rokah, so Srbe zagotovljali, da se jim ni treba ničesar bati. Kar so Srbi o svojih prihodnjih političkih načrtih odkritosrečno razodevali, temu vsemu so Madjari pritrjevali, in prišlo je pri tem pogajanji tako daleč, da so se srbski rodoljubi Madjarom zaupljivo vdali in popustivši vse posebne svoje interese le v prihodnost vsega srbskega naroda oči vpri. *Bilo je dogovorjeno, da se napravi veliko-srbska država; to doseči da bodo pomagali Madjari; za to pomoč da jim Srbi žrtujejo vojvodino.*

(Konec prih.)

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država.

Dunaj. Delegaciji ste sklenjeni. Imeli ste v prvo takrat eno skupno sejo, da ste glasovali v dveh za-

*) Politika, ki jo je „Dom.“ lani Slovenceem priporočala. Vr.

devah, v kterih se niste mogle porazumeti po navadnih dopisovanjih. Obyeljalo je, kar so Ogri hoteli.

Iz *Leopoda* je došla te dni jako važna in pomembna novica. Tisti deželni poslanci galski, ki so lansko jeseni—v „Dom.“ že tolikokrat omenjeno—resolucijo (sklep) zložili, v zboru galskem odobrili in na Dunaj poslali, in kteri se je imela letošnje poletje v Dunajskem drž. zboru obravnavati, pa je zadnji hip pred koncem zborovanja odložena bila: združili so se v klub, kteremu dejo klub resolucionistov. Ta poslanški poljski klub je imel to dni sejo, ki je celo 3 ure trajala. Trije zborniki so govorili prav oestro proti vladi, ter rekli, da ne bi bilo prav, ko bi se zdaj dr. Ziemalkovski in Goluhovski (kteru sta bila voditelja Poljakov v državnem zboru na Dunaji, pa sta se poslanstva odpovedala) vnovič volila, češ, da se preveč na vladno stran nagibata. *Sprejet je bil s veliko pohvalo v tem zboru nasvet kasa Sapieha-a, da naj se pošljejo posebni poslanci v Prago, da se porazumejo s Čehi.* Do sedaj so hodili, namreč, Poljaki svojo pot, so hodili z vlado, dokler jim je bilo mogoče; zdaj se hočejo, kakor se kaže, na česko opozicijo nasloniti in si bodo skušali po drugi poti to pridobiti, češar si niso mogli v državnem zboru pribojevati.

Iz *Krakova*. Prednica karmelitank in njena namestnica, zaprti zavoljo Ubrikovke, ste iz zapore izpuščeni. Sicer pa pravda še teče in bo neki ta mesec končna obravnava.

Na *Moravskem* v *Slavikovu* je bila 29. p. m. velikanaka slavnost v spomin, da je pred 100 leti cesar *Jozef II.* v tistem kraju na njivi kmeta *Traka-coral*. Odprla se je ob enem tudi neka nova železnica. Ljudi je privrelo skup dvajset tisuč. Počastili so svečanost nadvojv. *Karol Ludvik* in ministra *Giskra* in *Potocki*.

Iz *Lubljan* se telegrafuje: Tu se je pričelo gibanje, ki sili deželni zbor, naj bi zahteval, da se vdruži v *Kranjsko vojvodstvo Dolski okraj*, kteri je spadal do sedaj k *Zumberškim* *) kompanijam *Slunjskega vojaškega graničarskega polka*. Omenjeni okraj je ves od *kranjske dežele* obdan in starodavni *kranjski svet*.

Iz *Trsta*. Nj. eksc. podmaršal *Karol pl. Möring* je z najvišim sklepom od 23. avg. imenovan *pravi cesarski namestnik* za *Trst* in *Primorsko*.

Vrednik „*Jurija s pušo*“, g. *Martelanec*, bo izdajal v *Trstu* nov politički list z imenom „*Jadranska zarja*“. Izhajal bo 2-krat na mesec in zastopal slovenske interese v duhu taborskih sklepov.

— *Preteklo nedeljo*, 29. avg., so napadli meščani 5 slovenskih okoličanov, **) kteri so bili nesli orožje shranit v *kosarno Rojansko*. Nazaj gredé so držeč se za roke nekaj peli. ***) *Blizo vélike kosarne* začnejo meščani za njimi žvižgati in zasromovati jih. Iz vsch ondotnih ulic se stekajo ljudje skup, množica rase, zlasti ker so šli ravno tudi udje *lahonskega delavskega društva* iz *Mauronerjevega gledišča*, kjer so imeli razdelovanje premijev. Drhal plane zdajci nad okoličane; 4 so ušli proti sv. *Ivanu*, enega so vrgli na tla, tokli ga in mastili. Nek pogumen meščan (obrtnik) se vrže med razdivjano drhal in brani kmečkega fanta. Ker je bil, kakor se je pozneje pokazalo, nevarno ranjen in pobit in ni mogel stati po koncu, spravi ga vrli *Samaritan* v kočijo in odpelje v bolnišnico. Povrh mnogih drugih ran ima pluća prebodena in je v smrti nevarnosti. — Ob tistem času je bil napaden tudi en kmet blizo mestnega vrta. Ko se je bilo po unih 4 pri sv. *Ivanu* razglasilo, kaj se jim je v mestu zgodilo, napravijo se kmetje s koli proti mestu, začnejo razganjati vse meščane, na ktere so naleteli v *Verdelu* in blizo *bošketa* iz ondašnjih gostilnic, da so komaj v mesto ubežali. Zdaj še le se prikaže policija in en oddelek vojašćine, ki je ubranila še hujše reči. Presneto lepo je v *Trstu*!

*) V *Zumberškem okraju*, kjer je in sklenjeno, da ima vojaški stan nehati, nabirajo podpise pod ogromno prekušjo, ki jo hočejo cesarju poslati, da bi se *Zumberk raji* v *Kranjsko* vdružil, ko v *Ogersko*.

**) „*Cittadino*“ pravi 12. Vr.

***) „*Citt*“ trdi, da so „*Hivio Slovenci*“ vpili in s tem *Lah* dražili. Vr.

ličnih vaseh, ki so ljudi podpihovali in znabiti potle vse napačno v časniko sporočali. Kaj ima neki pomeniti v „Osserv. Tr.“ opazka, da posestnik Hrovatin je brat Tržaškega fajmoštra pri sv. Antonu. Ta opazka se da tako tolmačiti, kakor da bi bili Hrovatinu za to skodenj zapalili, ker je fajmoštrov brat. Potem, od kod in zakaj ta izmišljaja, da so ravno tudi fajmoštru (na Obč.) okna pobili. Ne diši li to nekako po umetnostih tiste stranke, ki se je 1. avgusta zborovanju katoliške družbe vstavljala? Znabiti, da nam proiskava te zadeve onemalo pojasni. Čudno, da je zdaj vse tako tiho o tej proiskavi.

Domači novičar.

(Konoc šolskega leta). Na realki je bila sklonitev 26., na gimnaziji 28. avgusta. Iz gimnazijskega letnega sporočila naj poznamomo to-le reči: Znanstveni spis na čelu je „Einleitung zu Platons Phaidros“, sp. profesor Frano Schodde. Profesorjev z začasnim vodjem vred je 13 zadržanih, 4 suppletje. Izredno, nezapovedane predmete sta učila 2 izmed omenjenih in 2 vnauja. — Stipendistov je 28, vsi stipendiji skup znabajo 4927 gold. 54 s. — Podpore za obloko, knjige itd. je prejela mladina 26 g. 23 s.; ostalo je v podpornem zalogu 52 g. 27 s. — Učencev je bilo o začetku 381, konec leta 343, med temi jih prestopi v viši razred z izvrstnim napredkom 41, z dobrim 188; 59 jih ponovi preskušajo iz onega predmeta po počitnicah; 17 jih ima določeno dvojko, 38 trojko. — Sprejemno takoe znabajo 126 gold. 10 s.; šolnina v obeh polletjih znabaja 2143 gold. 80 s. — Premiji so se delili v 4 nižih razredih. — Maturitadni preskušnji (od 24. — 26. avg.) so se podvrglo, potem ko sta bila 2 kandidata že po pismeni odstopila, 24 osmošolcev. Izmed teh sta 2 (Frano Podgornik iz Čopovana in Štef. Širok iz Ravnice) za odlično zrelo spoznana, 13 jih je zrelih, 2 sta se umaknila med preskušnjo, 7 jih je padlo, in sicer 4 so smejo še le čez eno leto za drugo preskušnjo oglasiti, 3 pa se dajo že lahko brž po vakancah (vsak samo iz onega predmeta) vnovič preskušati *).

Iz realkinega letnika smo posneli to-le: Sprejetih je bilo o začetku š. leta 216 učencev, ostalo jih je do konca 186. Med temi katoličanov 177, nekat. 5, judov 4; po narodnosti: Italijanov 109, Slovencev 47, Nemcev 30; plačujočih 116, oproščenih šolnino 56, za polovico oproščenih 15. Šolnina je bilo plačane v I. polletju 664, v II. 582 gold. — Izvrstnikov v napredku je 14, prvorednikov 113, 6 jih ima dvojko, 15 trojko, 38 medčasno spričevalo (t. j. da smejo po počitnicah preskušnjo opraviti in v viši razred prestopiti.) — Na čelu kaže letnik dvoje dolgih in prav mikavnih spisov: „O pregovorih in prilikah posebnost slovenskih“ in „Ueber einige wesentlichen Verschiedenheiten des Heland im Vergleiche mit Klopstock's Messias“. Obe razpravi je spisal prof. Vilh. Urbas. — Pravih profesorjev šteje učilišče brez ravnatelja 10, suppleta 2, assistenta 1. — V prvo leto je bila na realki preskušnja zrelosti. Podvrglo se je tej preskušnji 11 šestošolcev. Eden je spoznan za odlično zrelega (Mih. Štrukelj), 7 jih je dobilo spričevalo zrelosti za prestop na kako višje tehnično učilišče, 3 abiturienti so padli, eden za celo leto zavržen, druga 2 do konca počitnic. — Všeč nam je v realk. letopisu razkaz tistih dijakov, ki imajo po vakancah preskušnjo iz posamičnih predmetov ponoviti in pa razkaz dotičnih predmetov, v katerih so slab red dobili.

(Okrajni šolski nadzorniki) so imenovani: Za mesto Gorice in (laško slovenski) okraj Gradiščanski g. Pet. Rajakovič, ravnatelj normalke ali vadnice in učiteljsko pripravljavnice v Gorici; za okolico Goriško g. Franc. Budal, gimn. učitelj v Gorici; za Tomino g. Andr. Žnidarčič, vikar na Ponikvah; za Sežano g. Frano Hafner, gimn. profesor v Gorici.

(Za mestno okrajno šolsko svetovavstvo) sta bila

odločena v starošolski seji od 28. t. m. gg. dr. Frid. Della Bona, notar, in dr. Emil Nardini, advokat.

(C. k. okrajna šolska svetovavstva) znabj Gorice, ki so se 1. sept. ustanovila, so sestavljena tako-le: Goriško okolišče: P. n. gg. glavarstveni komisar, bivši okrajni predstojnik, Ig. Mali, kot namestnik g. glavarja barona Pino-ja, predsednik; Frano Budal, okrajni šolski nadzornik; Jožef Marušič, katehet na normalki itd. kot zastopnik cerkve; Val. Kumar, učitelj na normalki, in Jož. Komarovec, učitelj v Št. Andreji, kot zastopnika šole in učiteljstva; g. dr. Anton Žigon in g. Juh, učitelj v Ribenbergu, kot zastopnika okraja. — Tominsko: predsednik c. k. okr. glavar g. Andr. Winkler; zastopnik cerkve dekan Tominski, g. Jak. Doljak; nadzornik g. vikar v Ponikvah, Andrej Žnidarčič; zastopnika okraja gg. Mih. Kacafura iz Tomina in Izidor pl. Pagliaruzzi, vol. posestnik in deželni poslanec v Kobaridu; zastopnika učiteljstva gg. Jak. Kogoj v Tominu in g. J. Dominko v Kobaridu. Sežansko: predsednik g. okr. glavar Alojzi Polaj; zastopnik cerkve g. Ant. Ukmar, dekan kanonik v Sežani; nadzornik g. Frano Hafner; zastopnika učiteljstva duhovna gg. Jern. Bronce iz Dutovlj in Jož. Slunder iz Lipe; zastopnika okraja dr. Ostortag, advokat v Sežani, in J. Šuc, posestnik v Lipi. — Gradiščansko: predsednik okr. glavar g. Da Mosto; zastopnik cerkve, dekan iz Gradišča, g. Karol Culot; nadzornik g. Pet. Rajakovič; zastopnika šole in učiteljstva gg. A. Perko, učitelj v Gradišči, in (duh.) Pet. Fabria, vikar in učitelj v Nogaredu; zastopnika okraja deželna poslanca gg. Ant. Dottori iz Ronk in Jož. Del-Torro iz Romansa. (Nadzornik g. R. zna tudi slovenski, ker spadajo pod Gradišče tudi mnoge slov. šole v Brdih in na spodnjem Krasu). — Sedeži teh okrajnih šolskih oblastnj so: Gorica, Tomino, Sežana in Gradišče.

(II. konocletnim preskušnjam) v ljudskih učiliščih, ki so ta in prihodnji teden, hodijo kot pooblaščenca deželnega šolske svetovavstva, (ker ne more g. dež. nadzornik, g. Klodič, povsed sam biti, in ker mestno šolsko svet. še ustanovljeno ni) razni udje dež. šolske svetovavstva. Kn.-nadsškofov komisar za verstvo je dekan prvostolnega kapiteljna, bivši viši nadšk. šolski ogleda, prč. g. Janez Ev. Budal (kot okrajni nadsškofovski nadzornik za dekanijo Goriško). Po vaseh so preskušnje v nekih krajih že bile, v drugih ne še.

(Dijaška beseda). V saboto večer je napravila srednješolska slovenska mladina v čitalnični dvorani besedo, ktera je bila ob enem preskušnja iz deklamatorike, ki jo je učil (v čitalnici) g. dr. Lavrič. Pela sta se dva napeva od novoimenovanega učitelja Sovodenjskega, g. A. Lobana, Vse se je prav gladko izvršilo.

(Politično društvo „Soča“ v Gorici). Pretekli teden so šla na potrdbo pravila tega novoosnovanega društva.

(Predelska železnica) Na to, kar smo v poslednjem listu zastran sumljivega merjenja povedali, in kar je bila tudi „Triester-Zeitung“ omenila, oglašil se je 28. avg. iz Gradeca (iz Gorice na Dunaj potujoči) c. k. viši nadzornik g. Ferd. Hoffmann. V svojem dopisu v „Tr. Z.“ pravi: „Če mi Vaš dopisnik ali tisti gospodje, ki jih oni dopis zadevajoč merjenje Predelske železnice vznemirja, dmas potrebnega denarja, potrebne podzemnike in delavce pripravijo, tačel bom že jutrs na teh le mestih železnico delati: a.) od Gorice do Dolge njive, b.) od Rodes-a (?) *) do Kanala, c.) od Platnarja do Tolmina, d.) od mlinov pod Kobaridom do Soškega mosta pri Kobaridu, e.) od Žage do Bovške klavže, f.) od Loga čez Predel do Trbiža, skupaj 7¹/₂ milj daljave.

— V istem listu je prinesla „Triest.-Z.“ pa še drugi dopis „mnogih prebivavcev Soške doline“ od 25. avgusta t. l. „Zvedeli smo — pravi dopis — da je bil v Vašem conj. listu („Tr. Z.“) od 9. avg. (?) en sestavek v zadevah Predelske železnice. Mi si ne moremo kaj,

*) V letošnjem gimn. letniku so nabajajo tudi laski maturitadni. Bilo jih je 20, pa pismeni poskušnji so bili odstopili 3, od ostalih je dobilo 16 spričevalo zrelosti, eden je bil v eni reči padel, pa po 2 mesecih preskušnje dobro preстал.

*) Je li to morda Rodes? — Če bodo imena postaj na prihodnji železnici tako pisana, kakor g. Hoffmann zdaj nektera imena piše (n. pr. Daganiva, Saaga itd.) bodo ti napisi strahla za zajec in tiče.

da ne bi tistemu dopisu še nekaj pristavili, in sicer — to že naprej povemo — zato, da naznamimo, da so ljudje pri nas vedno bolj bojé zastran železnice, in tudi taki, ki o napredovanji železničnih del kaj razumejo.

Da si ne moremo ko hvaliti delavnost gospodov inženirjev, vendar delo, kakor se nam zdi, le počasi napreduje, tako da se je začelo že, in tudi na takih mestih, kjer imajo pri tem kaj govoriti, resno dvomiti, ali bo načrt do določenega časa, to je, do pričetka prihodnje dobe državnega zborna (do novembra?) izdelan in za predlog pripravljen, ali ne. — Da se ta stvar tako na dolgo vleče, prihaja res od tod, ker je svet tak, da delo jako težavno dela; iskati pa moramo glavnega vzroka tudi v tem, da se g. viši nadzornik Hoffmann, kakor mnogi pravijo, poprejšnjega načrta celo malo drži. — Mi, kot nezvedenci, žalibog ne moremo reči, ali je to prav ali ne, da se večletno delo g. o. k. stavbnega svetovavca F. Semrada skor čisto prezira, delo moča, ki se je bil naši reči vs vdal, in ki se ni, kakor smo sami videli, ni časa ni truda ustrašil, da je svojo nalogo natančno in gotovo tudi tirjativim sedanjega časa primerno izvršil; to pa vemo, da bi bilo vsako odlašanje v tej zadevi nam in trgovcem Tržaškim neizmerno škodljivo. Naj boljše je sovražnik dobrega; — pa vzemimo tudi, da bi se zdaj onemalo boljši projekt izdelal, ni s tem še dokazano, da bi bila z njim porovnjana že tudi škoda, ki mora za nas nastati, če se bodo vse tako dolgo vlekle. — To nas in naše ljudi skrbi, in le to smo hoteli omeniti. Da se drugi ljudje, ki še bolj črno vidijo, ko mi, še hujših reči boje, ima svoj vzrok v dosedanjem razvijanju vse to zadeve, in veliko je gotovo pripomoglo k njih strahu tudi to, kar so slišali o novem provdanku stroškov, kar je tako neverjetno, da se ne upamo dotičnega mnenja tukaj povedati. Kar se tiče nadrobnih del in tehničnih razlaganj, o tem nimamo mi nič govoriti; stojemo si pa v dolžnost še za časa naznaniti, kaj takajšnji stanovavci zaradi železnice mislijo.

Bogoslovci — in nova vojna postava.

Ker je vprašanje nastalo zaradi 25. §. nove vojne postave gledé na bogoslovce, sta se za tega del ministra vojaštva in bogočastja med seboj pomenila in potem ces. deželni poglavarjem to le naročila:

Po §. 25. vojne postave od 5. decembra 1868 se ima namreč bogoslovcom (seminaristom) če so bili v vojaške vzete, na njihovo prošnjo dopust (urlaub) dati, da nadaljujejo bogoslovne šole. Kadar so za mašnike posvečeni bili, zapišejo se v vrsto vojaških duhovnov in se ob vojaški morejo vsled vojaške dolžnosti v službo vojaških duhovnikov vzeti.

Če pa bogoslovec zapusti bogoslovne šole in ne bode duhoven, ima se poklicati v službo vojaka. Tu pa je nastalo vprašanje: ali ta ukaz sega tudi nazaj, to je, ali mladenči vojaški dolžnosti podvrženi, kateri še le po vrstjenji v vojaščino hočejo začeti bogoslovne vede, in pa taki, kateri kot enoletni prostovoljci stopijo v vojaštvo, tudi smejo uživati dobroto §. 25. vojne postave? Ministra sta na to odgovorila, da se takim ravno tako kakor kandidatom samostanskim (mnihom), kateri šole po vrstjenji v vojaščino hočejo začeti bogoslovne šole, more nakloniti dobrota §. 25. —

Tako piše „N. fr. Presse“, kateri se verjeti more, da pravo vé, ker ima vladino vire. —

Če to razlaganje prav razumemo, pišejo „Novice“, bode po tem takim marsikteremu nemogoče bogoslovci biti. Dobrota §. 25. je po takim samo od tega odvisna, da je mladenec še prav mlad, postavimo, v 11. letu šolstvo začel. Če je pred vstjeto v vojaščino 19 let star v semenišče bil sprejet, tedaj je vojaške službe prost; mladenču pa, ki je bil v vojaščino poklican, predno je še bogoslovec bil, ker je še le v 13. letu šolstvo začel, se ne nakloni dobrota odpusta, čeravno postava pritkano ima, da, če bogoslovec, ki je bil začasno oproščen vojaščine, bogoslovstvo zapusti, on potem v isto vrsto starosti spada, v kateri je pri vstopu bil. Vojaščini tedaj po tem nihče ni mogel uiti s tem, da je le na videz v semenišče šel, kakor so na priliko delali sinovi bogati-

nov in judov v Frankobrodu, ki so si kupili pravico avstrijskega državljanstva. —

V „Vaterland-u“ pa se je o tej zadevi ravnokar bralo to-le:

Po ministerskem razpisu od 20. julija dobija dobrota §. 25. nove vojne postave, to je dopust (Urlaub) le tistim kandidatom duhovnega stanja, kateri ob času vrstjenja v stojno armado, v vojno pomorstvo ali bramborstvo so že v bogoslovskih šolah, ker le od teh gre misliti, da bodo nadaljevali bogoslovne šole, zaradi katerih vojna postava dopušča dopust.

Vendar se smejo taki mladenči, ki hočejo v škofjsko semenišče in bogoslovne šole stopiti, pa še niso zadostili vojaški dolžnosti, brez ovira v semenišče ali bogoslovne šole vzeti; tedaj samo po sebi se razume, da morajo, brž ko stopijo v leta, ki so za vojaščino predpisana, zadostiti dolžnosti vojne postave; ali, če so za vojaščino pripravni bili spoznani, smejo zahtevati, da se jim nakloni dobrota §. 25. vojne postave.

Vojaščini podvrženi mladenec pa, ki je že vzet bil v stojno armado, ali vojno pomorstvo ali bramborstvo, ali da je prostovoljno vojak postal, ne more več, če je potem v semenišče ali samostanu stopil in bogoslovne šole pričel, dobroto §. 25. vojne postave deležen biti.

Zgodovinske črtice o vojaški granici.

Zdaj, ko se po časnikih toliko piše o razpuščenji graničarjev iz dosedanje vojaške uredbe in zveze in ko sta se dva polka že razpustila, zdi se nam primerno, povedati kaj o tej ustanovi.

Prvega sledu te vojaške naprave moramo iskati v dobi Ferdinanda I., kteremu je njegov svak in na Ogerskem prednik, Ljudevik II., izročil v varstvo Dalmacijo in Hrovaško, v kateri namen mu je ponudil tudi Senj in več drugih trdnjav v tistih krajih (n. p. Liko, Jujeo).

Ferdinand si je preskrbel potrebnega denarja, je posedel s svojo vojaščino omenjene trdnjave in Turke večkrat močno potolkel. Vsled vojsk je bila pridobljena dežela skor brez ljudi; za tega del jo je prepustil F. srbskim begunom in katoliškim Hrovatom s tem pogojem, da imajo braniti deželo, ki jih redi, zoper Turke.

Ti novi stanovavci ob Turški moji niso plačavali davkov, pa bili zavezani skoz in skozi vojaško službo opravljati.

Nekteri izmed njih so dobivali od Avstrije nekaj plače, drugi so brezplačno služili. Med vseljenci so bili tudi beguni iz Bosne, Uskoki imenovani; ti so se, pod istimi pogoji, kakor uni, vselili unkraj Kolpe, v okraj Žumberškem (Sichelburg) *) Ali, ker so ljudi napadali in ropali, se je moralo na-nje paziti, ter so jim zaradi javne varnosti odkazali kraje zad za Senjem, kateri so bili malo da ne zapuščeni.

Granica Karloviška, Varaždinska in Banaška je postala vojaška l. 1589 vsled tega, da se je dovolilo mnogim Morlaškim redovinam se ondot vseliti, zlasti pa potem, ko se je bilo vselilo veliko kristjanov došlih iz male Valahije; tem je Ferdinand II. prepustil 70 zapuščenih gradov med Kolpo in Uno.

Rudolf II. jim je podelil versko svobodo ter oprostil jih davkov; naložil pa jim dolžnost, zemljo obdelovati in mejo proti Turkom braniti. Že od l. 1707 se here v zgodovini o nekakšnem graničarskem polkovniku, kteremu so bili podložni stotniki, poveljniki in konjiki.

Tako se je ustanova vojaške granice znirom bolj razvijala. Leta 1652 se je štelo že čez 8800 stanovavcev. V letu 1687 se je uselilo tam 4000 Srbov, in so uživali enake pravice, kakor prvotni prebivavci. Po Karlovskem miru so posedli oni pridobljene okrajine, ktere so bile vsled vojsk brezлюдne; tako n. pr. so se lotili obdelovati sedanji Banat in slavonsko voj. granico Srbi, ki so bili ubežali iz Turčije. Tako se je naredil poleg okrajev Varaždinskega, Karloviškega in Banaškega — Slavonski okraj, kateri se razprostira poleg Savo-

*) Glej „Ogled“

Maroše, in Tise. To poslednjo deželo sta administrovala dvorsko vojno svetovavstvo in dvorna kamora na Dunaji.

Leta 1793 je ukazal Leopold I., da naj se združi Varaždinska granica s civilno Hrovaško; toda se ta ukaz ni izvršil, kakor tudi ne sklop cesarja Leopolda II., po katerem je imel postati Senj že takrat, to, kar je še lo letos postal, svobodno kraljevo mesto.

Graničarji so se zadržno po vojaško uravnali še lo za vojsk zaradi dednega nasledstva. Prišel je to uredovanju leta 1746 general knez Saško-Hildburghausen-ski, kateri je naredil v Karloviškem okraju 4 polke infanterije in en polk husarjev; v Varaždinskem dva polka infanterije in en polk husarjev.

Ban grof Bathiany je o istem času 2 polka infanterije in 1 polk husarjev v Banatu uredil, in l. 1750 je napravil general Engelshofer v Slavoniji tri polke infanterije in en polk husarjev.

Leta 1760 se je Erdeljska voj. granica, ktera se je bila po 90 letih svoje obstoja že razpustila, zopet ustanovila, in l. 1765 se je naredila vojaška meja v Banatu, ki jo obsegala tudi 14. graničarski polk.

Leta 1769 se je vpeljal nemški poveljni jezik.

Leta 1780 so se odpravili husarski regimenti. Leta 1798 so dobili polki številko v aritmetičnem redu, 1, itd. Od tistih mal so morali hoditi graničarji v vojsko.

Zavarovalnica Gresham.

Ker se ljudje tudi po Goriškem z zavarovalnico Gresham čedalje bolj soznanjajo, zdi se nam primerno, posneti iz „Novic“ l. 1867 nekaj črtic o tem društvu. „Nov.“ pišejo:

Že nektere krat smo v našem listu razlagali korist taci družtev, ktere človeku zavarujejo življenje, ne, da bi človek ne umrl, ker to vsak vé, da se smrti nobeden ne ubrani, ampak da ima kaj živeti, kadar si nič več prislužiti ne more, ali da nakloni svojim otrokom, kadar dorastejo, in takrat nekoliko premoženja za pričetek kako obrtnije, za ženitev itd. potrebujejo, ali da po smrti njegovih zapuščenih rodovina kaj dobi itd. Glede na vse to in še druge načine zavarovanja se tedaj taka društva po pravici imenujejo zavarovalnice življenja.

Ves svet je dandanes poln taci družtev zavarovalnic in čedalje bolj se tudi pri nas spoznava korist njihova, čeravno je še veliko ljudi, kterim se še popolnoma neznane. Ali kdo se bo čudil temu, ako pomislimo, da se še zavarovalnice (asekuracije) oginja ne cenijo tako, kakor bi se ceniti imele! Tu in tam pogori vas, pa žalibog! le malokdo je zavarovan. Še manj kakor pohištvev pa je ljudi zavarovanih. Tu in tam umrje oče, pa zapusti vdovo in otročiče v nadlogah; ako bi si bil svoje dni nekoliko goldinarjev pritrgal za zavarovalnico, kako dobro bi to delo zapuščenih rodovini.

Ali ne samo malopremožni, temuč tudi bolj premožni ljudje so zapisani v taka društva, da! celo cesarji, kralji in drugi velikaši so vmes. Najbolj se vrednost taci družtev spoznava na Angležkem že od starodavnih časov. In tukaj nahajamo posebno eno taci družtev zavarovalnic, ktera zavoljo trdne denarne podlage, zavoljo skrbnega gospodarstva in poštenega delovanja največ zaupanja vživa, in to je društvo, ki se imenuje zavarovalnica Gresham, o kteri so „Novice“ že govorile. Naj danes zopet nekoliko povemo o njej.

Od leta 1519. do 1579 je živel v Londonu na Angležkem nek imeniten trgovec Tomaž Gresham (izgovarjaj: Gres'sem), ki je bil ustanovnik londonske borse. Slovél je po modri svoji glavi, nevtrudljivi svoji delavnosti in veliki poštenosti. Ko se je leta 1706. — tedaj pred 160 leti — ustanovila na Angležkem prva zavarovalnica življenja, krstila se je temu modremu in poštenemu možu v spomin zavarovalnica Gresham; hotela je namreč s tem imenom kazati svetu, da tudi ona hoče biti delavka po zgledu njegovem. Čedalje bolj se je širilo to društvo po Angležkem, pa je tudi po drugih deželah seglo, kakor na Francozko l. 1848. in pozneje tudi v Avstrijo, kjer ima na Dunaji svoj sedež, svoje upravnike pa že veščidel po vseh deželah cesarstva našega, tedaj tudi po Slovenskem. Ti zavarovalnici inspektor je v Ljubljani gospod Avgust Vrtnik

s tovarši za Krajnsko, južno Štajersko, Koroško, Hrvaško, Goriško in Gradlško in Istro; za Goriško je pa g. Andrej Jeglič oglednik. Če tudi so društva s imenom Gresham samostojna, vendar se nekako naslanjajo na angleško kot matice svojo. Med vodji avstrijskega Gresham-a nahajamo tudi imenitnega našega rojaka gosp. dr. Dolence, c. k. dvornega in sodnijskega advokata.

Postava od 24. maja 1849, kako naj se uravná zemljiški (gruntni) davek.

(Daje)

Oddelék IV.

Vcenitev.

§. 34. Kako se posamezna zemljišča v tarifo vcenjujejo.

Vcenitev je to, da se cena, ki so v vrstilni tarifi postavljene za razne obdelovanejske rede ali načine, obrnejo na vsako posamezno davčno (davka podvrženo) zemljišče v občini in v okraju ali vrstilnem odseku.

Iz namena te vcenitve naj se okraj, ali oziroma vrstilni odsek razdeli na toliko posebnih vcenitvenih oddelkov ali skupin, kolikor jih je treba, ter bosta v vsakem takem oddelku po dva uda okrajne komisije (cenilca) vcenjevala posamezne občine ali grajščine, ki niso v občinski zvezi, pod poročevalčevim prigledom in z vednim ozirom na izbrano izglednico (§. 28.), in naj pri tem, ako sta vcenjevalca raznih misli, obvelja tista misel, kteri poročevalce pritrđi.

Čas, kadaj se začne vcenitev, naj se popred v vsaki občini ali samostojni grajščini očitno oznaní.

K vcenitvi naj se pokličejo za zaupnike dotična občinska starešinstva (županstva) ali dva od njih povedana moža, po tem zastopniki samovoljnih grajščin in vsi tisti posestniki, ki vsaj šestino vsega zemljiškega davka plačujejo.

Taka zemljišča, ki so le po nenavadnem obdelovanju postala rodnejša od svoje bližnje okolice, naj se vcenjajo prav tako, kakor ta okolica.

Če je kje vrtnega ali vinograjkega obdelovanja manj od 50 štirjaških (kvadratnih) sežnjev, ali kmetijskega sveta kterega drugega obdelovanja manj od 400 štirjaških sežnjev, naj se to vzame k obdelovanju, k sistem, kteremu je po lastnosti in prinočnosti najbližje. Od tega naj se ostopi le takrat, kadar bi bil razložek v prinosu teh dveh različnih obdelovanijskih načinov, ali oziroma dobrotnih vrstá tolikošen, da bi se po takem privzetju čisti prinos skupnega sveta za več kakor 10 odstotkov povečal al pomanjšal.

Tako naj se tudi odrezki dobrotnih vrstá, ki so v enem obdelovanju istega zemljišča vmes, če nimajo vsaj enega orala, privzamejo ali pritaknejo k dobrotni vrsti istega zemljišča, ako čisti prinos, kteri bi se dobil, ko bi se tak odrezek posebej preeenjal, po tem ne bo za več kot 10 odstotkov povečan ali pomanjšán.

Vsako posamezno gozdovje naj se potem, kako so njegova tla poprek nosna, in kako lesovje ima, po navadi vveni samo v eno dobrotno vrsto brez ozira na vrednost, ki jo ima ob cenitvi stoječi les.

Če so pa v njem kosovi, ki imajo zdržema vsaj 50 oralov, ter so po zemlji, lesovju in po drugih okoliščinah, po kterih se čisti prinos ravna, med seboj jako različni, naj se vcenijo v več dobrotnih vrst.

Ko je vcenitev po vseh občinah okraja ali vrstilnega odseka dogotovljena, naj se nje podatki predlože okrajni komisiji, da jih pregleda in sestavi: ta komisija, če je kaj pomanjkljivega ali sumljivega, naj to poravná, če ni drugače, po ti poti, da izpošlje krajno (lokalno) komisijo, in naj dá po tem napraviti vcenilne registre ali vcenilnike (§. 36.).

Oddelék V.

Mera.

§. 35. Premembe v obdelovanju in zemlji naj se pregledajo in po tem zdanje katastralne mape popravijo.

Merjaleci, ki so okrajnim komisijam pridani, imajo nalogo, da premembe, ki so se po zadnji meri v obdelovanju in v zemljiških zgodili, če niso bile razvidnici oglasene, na samem mestu pregledajo in po njih zdanje mape popravijo.

§. 36. Kako se obdelovanjski in vrstni odrezki vrstjajo in sestavijo.

Ko je vccenitev in vccenitev dokončana, naj merjaki vse te podatke tudi v sedanje mape vrstijo, in naj se po tem zrajtani prostori obdelovanjskih in vrstnih odrezkov vpišejo v cenilni register, kateri se za vsako občino posebej napravi.

Iz tega registra naj se prostori posamesnih dobrotnih vrst vsakoga obdelovanja sestavijo tako, da ta sestava pokaže ves prostor vseh k občini spadajočih, v posamezne dobrotne vrste in obdelovaujske reda vccenjenih zemljišč.

Po le-ti vrstni sestavi naj se napravi okrajni pregled, iz kterega se mora videti, koliko je vsega prostora zemljišč, vccenjenih po dobrotnih vrstah in obdelovanjskih redih ali načinih, od vseh občin tistoga okraja, oziroma od raznih vrstilnih odsekov, in koliko le-ti in pa okraj skup znašajo.

V tem pregledu naj se prerajta po postoru in po tarifnih cenah čisti prinos posamesnih dobrotnih vrst in obdelovanjskih načinov za občino, vrstilne odseke, čisto, in za okraj; po tem poprečni čisti prinos od orala vsakoga obdelovanja za občino, vrstilne odseke, čisto, in za okraj.

Čisti prinos ali donesek vseh okrajev ene in iste dežele skupaj daje čisti prinos cele dežele.

Oddelak VI.

Kako se ravna s pritožbami ali vgovori.

§. 37. Pritožba (vgovori).

Ko je vccenitev po celom okraju ali vrstilnem odseku dokončana, naj okrajne komisije predsednik vccenitveno podatke razglasi, onkrat tako, da vccenilni register za ves okraj ali vrstilni odsek odpre vsakomu na pregled, onkrat pa tako, da pošlje prepisok od tega registra za vsako občino in vsako samostojno grajščino dotičnemu županu in grajščinskemu zastopniku z opominom, da se je zoper vccenitev lahko pritožiti pri okrajni komisiji v neprestopnem roku (hrištu) od šestih tednov od tistega dne, ko je ta dopis prišel. Župan naj precej oglasi očitno po celi občini, da je vccenilni register prišel, in da se je rok za pritožbe začel.

Zoper vccenitveno podatke ali postavke se lahko pritožijo občine in občinam že pridruženo grajščine, pa tudi vsak posamesni davka plačevalec in sicer tako za stran svojih, kakor za stran tujih zemljišč:

- a) če tega ne kažejo prav, ali je katero zemljišče davku podvrženo ali pa od njega prostó;
- b) če prostor ni prav izmerjen;
- c) če vccenitev v vrstilno tarifo ni pravična;
- d) če je pomota v številih za stran obdelovanja in za stran vrstnih cen v cenilnem registru in če čisti prinos od posamesnih zemljiščnih odvezkov ni prav zrajtan.

Pritožbe se, kakor pritožnik hoče, ali pri okrajni komisiji, ali pri županu pismeno podajo, ali pa z besedo na zapisnik (protokol) povedó.

Pritožbe, ki mu pridejo v roku za-nje odprtem, mora župan najkasneje v osmih dneh po iztečenem roku pred okrajno komisijo položiti, ali pa naznaniti ji, da jih ni nič prišlo.

Podane pritožbe okrajna komisija na tanko pregleda, in, če je treba, preišče po lokalni komisiji, v katero se pa ne dasta tista dva uda od okrajne komisije, ki sta ondukaj vccenjala, ampak dva druga.

Po tem pregledu, oziroma po tem, kar je preiskovanje dalo, — kar se mora okrajni komisiji predložiti, naj le-ta komisija pritožbe, kolikor so pravične, kar najhitroje reši.

Če okrajna komisija pritožbo soglasno zavrže, potlej ni naprej nobene pritožbe več.

Razen tega primera pa naj okrajna komisija pritožbe, katerih celo ali deloma ne more uslišati, s svojim mnenjem in z vsemi cenitvenimi spisi vred položi pred deželno komisijo.

§. 38. Deželna komisija vazoja predloge okrajnih komisij in polaga dokončano deželno cenitev pred finančnega ministra.

Deželna komisija dokončno razsodi pritožbe, po okrajnih komisijah predložene (§. 37.), in oddá finanč-

nomu ministru svoje mnenje o tem, ali je vspen opravljenoga dela gledó na lastno in na sosednje dežele pri morem ali ni, ter mu razloži, kako se je izšla vsa vccenitev in vccenitev, in pridene vse obravnavalne spise. Finančni minister na to skliče središčno komisijo.

§. 39. Sklepi središčne ali osrednje komisije.

Središčna komisija naj predloge vseh deželnih komisij na tanko pregleda, naj odpravi pomanjkljivosti in spotike, če so ktere, in naj tako po primori k raznim, posebeo obmejnim deželam, kakor tudi po oziruna cenitev posamesnih dežel, dokončno ustanovi vrstilne tarife vseh dežel.

Če se v cenitvi posamesnih cenitvenih okrajov ali vrstilnih odsekov pokažejo tolikošne napake, da bi se za ta okraj ali odsek, tudi ko bi se tarifa promenila, ne moglo odpraviti, ima središčna komisija pravico, ukazati novo vccenitev po komisiji, ki se po §. 9. postavi. Zoper ta novo vccenitev se je smeti pritožiti; vendar ta pritožbe ne zadržujejo naloga davkov.

§. 40. Izrazi o čistem prinosu se popravijo.

Ko so vrstilne tarife po središčni komisiji za vse dežele dokončno ustanovljene, dá finančni minister znoske čistoga prinosa, ki jih kažejo dozdanji vccenilni register, sestave in glavni pregledi, popraviti, in nove sestave čistih prinosov za dežele, okraje in občine napraviti, ker se bo moral na tej podlogi glavni, po postavi ustanovljeni znosok vsega zemljiškega davka na posamezne dežele, občine in davčna zemljišča razdeliti.

§. 41. Kdaj bo kataster pregledovan.

Ko preteče 15 let od tistoga leta, kterega se odmeri prvokrat davek po cenitvi vsled te postavbe storjeni, itd. vsakih 15 let naj se zemljiškega davka kataster iz novoga pregleda po vseh deželah ob enem času.

§. 42. Zvršitev te postavbe

Finančnemu ministru se nalaga zvršiti to postavbo. V Schönbrunn u, 24. maja 1869.

Frano Jožef I. r.

Taaffe I. r.

Brestl I. r.

Priloge

k postavi o zemljiškem davku.

Obrazec I. k § 23.

Sestava

naj pglavitniših reči, na ktere se mora gledati, ko se okraj popisuje.

1. Okraja lega, velikost, meje, število občin in samostojnih grajščin.
2. Podoba tal sploh; a) ali je okraj na višini ali v nizini; ves ali po nekem delu? b) ali in katero gorovje ali večje hribovje gré skozi okraj? c) ali in koliko površna podoba tal kmetovanja stožuje? d) ktera jezera, roke in večji potoki so v okraju? e) ali je kaj grezi (zamokov) in močvirij, in koliko? f) ali podoba in lega, tal dopušča vodi odtekati se, in ali je za ktere strani ali kraje nevarnost pred povodnjijo, plazovi in usadinami;
3. Podnebne (klimatične) okoliščine: a) moč splošne podobe tal (k 2) do podnebja; b) gospodujoči in posebno škodljivi vetrovi; c) pokončevalne plohe in toče; d) moč, ki je ima podnebje do rastlinja in kmetovanja; e) začetok in trpež jesenskega in spomladanskega oranja in sejanja, žetve in košnje itd.
4. Kakošna je zemlja sploh: a) kako je zemlja namošana in zložena, in kako se zavolj tega laglje ali težje obdeluje; b) ali so kje večji neródni in brezvodni prostori itd.
5. Koliko je prirodka na d. a. oralu od raznih obdelovanjskih redov.
6. Naprave, da se voda nabira, zemlja osušuje ali namaka; drenaže.
7. Občilni (komunikacijski) pomočki: a) železnico državno, deželni in okrajne ceste, vozne (plovne) vode; b) kakošne so občinske ceste, poljske in gorske poti.
8. Prebivalstvo: a) koliko je prebivalcev v mestih trgih in na kmetih; b) koliko je mest, trgov in vasi; b) pridelovanje ali zaslužok in prevéd, obrtnost, fabrike, rokodelstvo, rudarija in fužinarija; drugo, posebno s kmetijstvom zvezane izdelalnice, na pr. piva-

rijo, Aganjarija, opokarnico (oglarijo), cukrarnico itd.; d) veča ali manjša proizvodnja.

9. Prirodna:

A. Od rasti:

B. Od rastlinstva: a) žito in sočvrje; b) kuka; c) zeleno, sadje in vino; d) kupčijsko rastlino; e) trave in zelišča za krmo; f) lesovje; g) proostanek (probitok) ali pomanjkanje rastlinskih pridelkov; kam se podajajo in odkod dobivajo.

C. Iz živalstva: a) živina, posebej v mestih, tigrin in na kmetih, v primeri k okrajnemu prostoru in prebivalstvu; b) kakšnega in katerega plemena je živina; c) večkratno živinske bolezni; d) kaka je roja in kakšen vpliv raznih živinskih plemen; e) kam se prodajajo živinski pridelki itd.; f) po čem je živina in drugi živinski pridelki.

10. Zemljiščno ali gruntno razdeljenost: a) Ali so posestva bolj ali manj razdrobljena; kako so velika in koliko jih je; ali je kaj skupnih vodih pašnikov, kaj pristav in velikih posestev; po tem v kaki primeri je prostor kmetijskega zemljišča velikega posestva k malomu posestvu; b) koliko je vsakega obdelovanja po prostoru; c) kako zemljišča ležé v primeri k hišam in kmetijskemu poslovanju; in v zvezi s tem, ali so vasi goste.

11. Kako se kmetuje: a) Navadni načini kmetovanja (trojnoseljska, kolobarna, ali tako, da se njiva v lani ali letino pušča itd.) pri velikem posestvu, kakor pri malom; potem koliko je prabe v primeri k obojnani zemlji; b) ali je več ali manj delavcev potreba, in ali se ima kaj poslov in drugih kmetijskih delavcev, po tem kaj stane njih odrajanje in zaslužek z ozirom: na to, ali je obilo ali malo delalnih rok; c) vprašne moči, s pristavkom, kakšna je vprašna živina, kako se vodi, orje, vlačí (brani) itd. ali s čevljarjo ali s parom itd., potem po kolikrat se spleh za vsako žito ali sadje orje in vlačí ali brani; d) ali se rabi in kakšen gnoj, kosti, loper, apna, sadra (mavec), popel, troblina, stolja ali drugi gnojni nadomestki; e) kako se kmetuje ali ravna z gošči.

12. Po čem se zemljišča prodajajo ali v zakup (štant) daja.

Kako je poprek kupčijina in zakupčijina (štantnina) od večih, srednjih in manjih posestev in celih kmetij, po tej od posameznih zemljišč in parcel iz zadnjih 15 let.

13. Po čem se drva na porokku (rastila) po d. a. sedajo 30" dolga trdega in mehkega lesa, potem kakšen je poprek jesenski vinski kup tistega leta, katerega je vino zrastle.

14. Poprečni kup tistih stvari (materijala) in prirodnin ali pridelkov, ki jih je za obdelovanje potreba. (Dalje pr.)

Kupčijsko učilišče,
na Dunaji.

(Die erste öffentliche höhere Handelslehreanstalt unter der Direktion von Karl Forges in Wien, Praterstrasse N.ro 32) veröffentlicht sechsen ihren Jahresbericht. Derselbe ist ein sehr umfangreiches Heft und enthält zwei gediegene Arbeiten aus der bewährten Feder des Direktors. Die eine „Warenkalkulation“, eine arithmetische Studie, verdient alle Anerkennung, während die andere, „Tabelle zur Berechnung der im Wiener Kurblatt notierten Effekten“, eine für jeden Comptoir unentbehrliche Zusammenstellung enthält. Eine historische Skizze: „Dr. Johann Joachim Becher, ein kaiserlicher Kommerzienrath im 17. Jahrhundert“ aus der Feder des Prof. L. Doubler, ein Artikel: „Die Schreibweise“, von Prof. Vinzenz Kletinsky, sowie ein kleiner Aufsatz: „Warum ist die französ. Sprache Weltsprache“, vom Prof. Henri Bréhat sind gelungene Arbeiten ausgezeichneter Fachmänner. Wie aus der Bericht beehrt, hat die Lehranstalt in dem abgelaufenen Schuljahre an Auszeichnung namhaft gewonnen; es haben 428 Hörer das Institut besucht und sämtliche absolvirte Hörer wurden von der Direktion in der unübertrefflichsten Weise untergebracht. *)

Borsni kurs 1. septem. Metall. 60:90; narodno po-

*) Glej „oglednik“.

Vr.

sejale 60:70; London 122:50; adlje srebra 120:25; cekini 5:82.

Letnjska številka. V Gradcu 28. p. m. 53, 56, 59, 72, 84. Na Dunaj 28. l. m. 54, 13, 23, 57, 1-

Žitna cena v Gorici: Pšenica nova po 2 gl. 50 kr.; do 2:60; (goriški kuznanik); turčica 1:45 do ---; turčica bela 1:38; ječmen, dolan 3:20 do ---; nočlan nov 1:50 fitol 2:-- do 2:20; ajda 1:35; do ---; oves 1:25 do ---

Prihodnji, 37. list „Domovina“ pride na svetlo 17. septembra; zato smo izdali danes celo polo, 2 številki.
Vr.

OGLASNIK.

(1)

Erste öffentliche höhere Handels-Lehranstalt
in Wien, Praterstrasse N. 32.
Das nächste Schuljahr beginnt am 4. October d. J. Einschreibungen finden vom 25. September an statt und werden Programme von der Direktion gratis versandt.
CARL FORGES, Direktor.

(2)

Preis G. W. 1/4 FL 4 fl. — kr. 1/2 FL 4 fl. — kr. 3/4 FL 1 fl. 10 kr. 1/2 FL 60 kr.	Freigehekrüut in Paris 1867. Weisser	Preis G. W. 1/4 FL 4 fl. — kr. 1/2 FL 2 fl. — kr. 3/4 FL 1 fl. 10 kr. 1/2 FL 60 kr.
---	--	---

BRUST-SYRUP
von G. A. W. Mayer in Breslau
Unübertreffliches Heilmittel gegen veralteten Husten, langjährige Heiserkeit, Verschleimung, Keuchhusten, Katarhe und Entzündung des Kehlkopfes und der Luftröhre, akuten und chronischen Brust- und Lungen-Katarh, Bluthusten, Blutspucken und Asthma.
Zur Beachtung für Brustleidende.
Herrn G. A. W. Mayer's k. k. Generaldepot in Wien.
Weichrad bei Ung. Hradisch.
12. März 1893.
Die mir gütigst gesandte Flasche weissen Brustsyrop habe ich mit Erfolg gegen mein Brustleiden verbraucht, und hoffe nach der zweiten Flasche, die ich mir umgehend zu senden bitte, wieder ganz hergestellt zu sein. Der Betrag folgt in der Anlage mit.
Hochachtungsvoll Ew. Wohlgeborer
geheimer
Franz Spielhoy,
Gutsvorwalter in Weichrad.
Obiger Brust-Syrop ist nur allein echt zu obigen Preisen zu haben in der Apotheke Pustani in Görz, Rastello-Gasse; Aguzzin Zulini in Triest, Platz Poste russe.
Jede Flasche ist mit meiner eingebrauten Firma versehen.

Vor nachgemachtem Brust-Syrop wird gewarnt.

Auf mein Siegel und die eingebraute Firma zu achten.

Novi zaloga naj boljših vin je v Marvoci-ovi kući v italijanskem predmestju (nasproti kapucinskiemu vrtu) h. št. 4. Prodajajo se vina za deželo in na vedro (čemer).

Franz Venturini.